ਵਿਜੇ ਪਾਂਡੇ

ਬਨਾਮ

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

(2019 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1143)

30 ਜੁਲਾਈ, 2019

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਂਡ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1985 – ਐੱਸ.ਐੱਸ. 8, 15 - ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 10 ਕਿਲੋ ਭਾਰ ਚੁੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਫੀਮ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਦੇ 8, 15 - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਸੁਣਵਾਈ: ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ - ਦੀ ਗੈਰ-ਉਪਲਬਧਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਜੋ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੀ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ - ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ

ਫੜਿਆ ਗਿਆ: 1. ਇਹ ਜ਼ਬਤੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਤੜਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ, ਪੁਲਿਸ ਇੱਕ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਗਵਾਹ ਬਣਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਂਡ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸ ਐਕਟ, 1985 ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਕਵਰੀ ਮੀਮੋ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਲਣਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪਰਾ 5] [776-D-F]

2. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਨਮੂਨੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਿ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਾ 8, 10] [777-F; 778-E-F]

ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਏਆਈਆਰ 2018 ਐਸਸੀ 3853 : 2018 ਐਸਸੀਆਰ 1006; ਵਿਜੇ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2013) 14 SCC 527 : [2013] 4 SCR 293 ; ਅਸ਼ੋਕ ਉਰਫ ਡਾਂਗਰਾ ਜੈਸਵਾਲ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2011) 5 SCC 123 : [2011] 4 SCR 253 – 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2018] SCR 1006 ਪੈਰਾ 7 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2013] 4 SCR 293 ਪੈਰਾ 8 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2011] 4 SCR 253 ਪੈਰਾ 9 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1143।

2007 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 7351 ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 10.10.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰੀ ਰੇ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲੋਰੀਆ, ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਪਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ, ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਕੁਮਾਰ, ਰਾਜੇਸ਼ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ ਤਿਆਗੀ, ਅਜੈ ਕੇ.ਆਰ. ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ, ਏ.ਕੇ. ਪਾਂਡੇ, ਯੋਗੇਸ਼ ਪਚੌਰੀ, ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ.

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ.

1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਂਡ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸ ਐਕਟ, 1985 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਅਤੇ 15 ਦੇ ਤਹਿਤ 15

ਸਾਲਾਂ ਲਈ 1,50,000/- ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 31 ਦੇ ਤਹਿਤ.

2. ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਲਾਸਟਿਕ ਆਟੇ ਦਾ ਪੈਕੇਟ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ 10 ਕਿਲੋ ਅਫੀਮ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ। ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ, ਝੂਠੇ ਉਲਝਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਹੀ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗੈਰ-ਉਪਲਬਧਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਦੀ ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਮੂਨਾ ਉਹੀ ਸੀ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

4. ਰਾਜ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਆਦਤਨ ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ। ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਸੱਲੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਮੂਨਾ ਉਹੀ ਸੀ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

5. ਅਸੀਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਬਤੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ 6:40 ਵਜੇ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ, ਪੁਲਿਸ ਇੱਕ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਗਵਾਹ ਬਣਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਕਵਰੀ ਮੀਮੋ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਲਣਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਸੀ, ਪਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

6. ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ "ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮਲਖਾਨੇ ਬਹੁਤ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।" ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦਾ ਪੈਕੇਟ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਵੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਜਿੱਠਿਆ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਤੱਥ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

7. ਵਿੱਚ *ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ*, AIR 2018 SC 3853, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: “10. ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਧਾਰਾ 35 ਅਤੇ 54 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਬੂਤ ਦਾ ਉਲਟਾ ਬੋਝ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਿਕਵਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 35(2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ 'ਤੇ। ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 37,

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਦਸ ਸਾਲ, ਅਤੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ, ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

8. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਨਮੂਨੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਅਤੇ ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਸਹਿ-ਸਬੰਧਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣ *ਵਿਜੇ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ*, (2013) 14 SCC 527, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਢੁਕਵੇਂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ: “10. ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ *ਜਤਿੰਦਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ*, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਥਿਤ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਤਸ਼ੱਦਦ ਸਾਮਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਸਮੱਗਰੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। NDPS ਐਕਟ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਦੁਬਾਰਾ, ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ *ਅਸ਼ੋਕ* (ਸੁਪਰਾ), ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕਥਿਤ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਪਾਊਡਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਗੈਰ-ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਲਈ

ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਦਾਰਥ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

9. ਵਿੱਚ *ਅਸ਼ੋਕ ਉਰਫ ਡਾਂਗਰਾ ਜੈਸਵਾਲ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ*, (2011) 5 SCC 123, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: “12. ਆਖਰੀ ਪਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਮੇਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਥਿਤ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਾਊਡਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਇਸਦੇ ਗੈਰ-ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਦਾਰਥ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

10. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਅਸਥਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

11. ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ

ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate